

ТИМОТИ ТРЪЛ
МИЧЪЛ ДЖ. ПРИНСТАЙН

КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ

Осмо издание

Превод от английски
Людмила Андреева



*Това издание се посвещава на паметта на моя
тъст Армин Клайн – вдъхновяващ клиничен психолог,
чийто живот, състрадание, остроумие и интелект
докоснаха много от нас.*

Т. Дж. Т.

*Посвещавам на изумителната си съпруга, на щастли-
вата си дъщеричка и на бъдещите студенти по кли-
нична психология, които търсят вдъхновение.*

М. Дж. П.

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА АВТОРИТЕ.....	19
ПРЕДГОВОР.....	21

ЧАСТ I

ОСНОВИ НА КЛИНИЧНАТА ПСИХОЛОГИЯ / 27

1. КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ: ВЪВЕДЕНИЕ	29
Що е клинична психология?	30
ТЯСНО СВЪРЗАНИ ПРОФЕСИИ В ОБЛАСТТА НА ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ	31
Психиатри.....	31
Каре 1.1. Професионални въпроси: правилно ли е клиничните психолози да могат да изписват рецепти?	32
Консултативни психолози.....	33
Други професионалисти от областта на психичното здраве.....	34
ПРОФЕСИИ И ТИТЛИ, КОИТО НЕ СЕ РЕГУЛИРАТ ОТ ДЪРЖАВАТА.....	38
КЛИНИЧНИЯТ ПСИХОЛОГ.....	38
Дейности на клиничните психолози	38
Месторабота	43
Една седмица от живота на д-р Карън К.....	44
Някои демографски бележки.....	46
Изследователска и научна традиция	47
ОБУЧЕНИЕ: КЪМ КЛИНИЧНА ИДЕНТИЧНОСТ.....	47
Обзор.....	47
Обучителни програми по клинична психология.....	48
ПРОФЕСИЯ В РАЗВИТИЕ.....	51
Жените в клиничната психология.....	51
Каре 1.2. Перспектива на докторанта: Джулия Мартинес	52
Модели на обучение.....	53
Клинична практика.....	54
ТЪРПИМОСТ КЪМ НЕОПРЕДЕЛЕНОСТА И ЖАЖДА ЗА НОВИ ПОЗНАНИЯ.....	54
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	55
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	55
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	57
2. ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД НА КЛИНИЧНАТА ПСИХОЛОГИЯ	59
ИСТОРИЧЕСКИ КОРЕНИ.....	60
ДИАГНОСТИЦИРАНЕ И ОЦЕНЯВАНЕ.....	61
Началото (1850–1899)	61

Началото на съвременната епоха (1900–1919)	62
Между двете световни войни (1920–1939)	62
Втората световна война и след нея (от 1940 г. до днес)	63
ИНТЕРВЕНЦИИ	67
Началото (1850–1899)	67
Началото на съвременната епоха (1900–1919)	68
Между двете световни войни (1920–1939)	68
Втората световна война и след нея (от 1940 г. до днес)	69
ИЗСЛЕДВАНИЯ	73
Началото (1850–1899)	73
НАЧАЛОТО НА СЪВРЕМЕННАТА ЕПОХА (1900–1919)	73
Между двете световни войни (1920–1939)	73
Втората световна война и след нея (от 1940 г. до днес)	73
ПРОФЕСИЯТА	76
Началото (1850–1899)	76
Началото на съвременната епоха (1900–1919)	77
Каре 2.1. Професионалните въпроси: Лайтнър Уитмър – основателят на клиничната психология	77
Между двете световни войни (1920–1939)	79
Втората световна война и след нея (1940–1969)	79
Растежът на професията (от 1970 г. до днес)	80
Разколот през 1988 г.	81
ОБОБЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	83
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	84
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС	85
3. АКТУАЛНИ ВЪПРОСИ В КЛИНИЧНАТА ПСИХОЛОГИЯ	87
МОДЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ	88
Модел на учения практик	88
Степента „доктор по психология“ (Psy.D.)	89
Професионални висши училища	90
Модел на клиничния учен	91
Каре 3.1. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Ричард М. Макфол	92
Програми за комбинирано професионално-научно обучение	94
Докторантски програми: минало и бъдеще	94
РЕГУЛИРАНЕ НА ПРОФЕСИЯТА	95
Каре 3.2. Перспектива на докторанта: Кристин Малдонадо	96
ЧАСТНА ПРАКТИКА	99
ЦЕНАТА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО	100
ПРАВО ДА СЕ ИЗПИСВАТ ЛЕКАРСТВА	103
Каре 3.3. Гледната точка на клиничния психолог: Патрик Х. Дейлион, доктор по психология и по право	105
Каре 3.4. Гледната точка на клиничния психолог: Илейн М. Хейби	108
ТЕХНОЛОГИЧНИ НОВОВЪВЕДЕНИЯ	110
Телездраве	110
Амбулаторно оценяване	110
Компютъризирана терапия	111

КУЛТУРНО ЧУВСТВИТЕЛНИ УСЛУГИ В СФЕРАТА НА ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ	112
ЕТИЧНИ СТАНДАРТИ.....	114
Каре 3.5. Професионални въпроси: клиницистите, които участват в радиопредавания с обаждания на слушатели, телевизионни токшоута или интернет групи, етични ли са?	115
Компетентност	116
Право на личен живот и поверителност.....	116
Човешки взаимоотношения	117
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	118
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	119
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	120
4. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ МЕТОДИ В КЛИНИЧНАТА ПСИХОЛОГИЯ.....	121
ВЪВЕДЕНИЕ В ИЗСЛЕДВАНИЯТА	122
МЕТОДИ.....	123
Наблюдение.....	123
Каре 4.1: Клинични приложения: какво могат да ни кажат изследванията на клинични случаи за фобиите и ранната травма?	126
Каре 4.2: Клинични приложения: генериране на хипотези от терапията	127
Епидемиологични методи.....	128
Корелационни методи.....	129
Срезови срещу лонгитюдни подходи	133
Експерименталният метод.....	134
Каре 4.3: Гледната точка на клиничния психолог: г-р Скот О. Лилиенфийлд.....	136
Експериментални планове с едно-единствено изследвано лице	141
Каре 4.4: Клинични приложения: лечение на смесено тревожно и депресивно разстройство	144
Смесени експериментални планове.....	145
Силни страни и слабости на изследователските методи	146
СТАТИСТИЧЕСКА СРЕЩУ ПРАКТИЧЕСКА ЗНАЧИМОСТ.....	146
Каре 4.5: Гледната точка на докторанта: Елизабет А. Мартин	147
ИЗСЛЕДВАНИЯ И ЕТИКА	148
Каре 4.6: Кои трябва да бъде изследван?	149
Каре 4.7: Примерен формуляр за съгласие.....	150
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	152
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	153
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	155
5. ДИАГНОЗА И КЛАСИФИКАЦИЯ НА ПСИХИЧНИТЕ ПРОБЛЕМИ.....	157
ЩО Е АНОРМАЛНО ПОВЕДЕНИЕ?	159
Статистическа рядкост или нарушаване на социалните норми	159
Случаят на Дмитри А.....	159
Случаят на Хуанита Л.....	160
Каре 5.1. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Кенет Дж. Шер.....	161
Случаят на Синтия С.	164

Субективен дистрес	164
Случаят на Куами Дж.	164
Каре 5.2. Професионални въпроси: Култура и диагноза.....	165
Увреждане, дисфункция или нарушение	167
Случаят на Ричард З.	167
Случаят на Филис Х.....	167
Къде се намираме?	168
ПСИХИЧНО РАЗСТРОЙСТВО.....	168
Каре 5.3. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Илейн Уокър.....	169
Значението на диагнозата	171
Ранни системи за класификация.....	172
DSM-IV-TR	174
Случаят на Мишел М.....	174
Общи въпроси в класификацията	176
Причини за аномалното поведение и психичното разстройство.....	183
Основни модели на психопатологията.....	183
Модел на диатезата–стреса.....	184
Стойността на класификацията	185
ОБОБЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	185
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	186
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	187

Част II

Клинично оценяване / 189

6. ОЦЕНЪЧНО ИНТЕРВЮ	191
Оценяването в клиничната психология.....	192
Дефиниция и цел	192
Случаят на Били Дж.	193
Насочването	193
Какво влияе върху начина, по който клиницистът подхожда към въпроса за насочването?.....	194
ИНТЕРВЮТО	195
Общи характеристики на интервютата.....	195
Каре 6.1. Компютризираното интервюиране: нужни ли са клиницистите?	196
Основи и техники на интервюирането	197
Терапевтична връзка.....	198
Общуване	199
Гледната точка на пациента.....	202
Гледната точка на клинициста.....	203
ВИДОВЕ ИНТЕРВЮТА	203
Интервю за прием/хоспитализация	204
Интервю за снемане на анамнезата	204

Каре 6.2. Примерен доклад за прием	206
Интервю за снемане на психичния статус	207
Кризисно интервю.....	208
Диагностично интервю	208
Каре 6.3. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Томас А. Уигдъжър	209
НАДЕЖНОСТ И ВАЛИДНОСТ НА ИНТЕРВЮТАТА.....	215
Надеждност	216
Валидност.....	218
Предложения за повишаване на надеждността и валидността.....	219
ИЗКУСТВОТО И НАУКАТА НА ИНТЕРВЮИРАНЕТО	219
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	220
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	220
7. ОЦЕНЯВАНЕ НА ИНТЕЛИГЕНТНОСТТА	223
ТЕСТИРАНЕ НА ИНТЕЛИГЕНТНОСТТА: ВЧЕРА И ДНЕС.....	224
КОНСТРУКТЪТ ИНТЕЛИГЕНТНОСТ	226
Кратък преглед на надеждността и валидността	226
Каре 7.1. Кривата на нормалното разпределение.....	227
Дефиниции на интелигентността	229
Теории за интелигентността.....	230
IQ: НЕГОВОТО ЗНАЧЕНИЕ И КОРЕЛАТИ.....	232
Коефициент на интелигентност (IQ).....	232
Корелати на IQ.....	233
Наследственост и стабилност на IQ резултатите	234
Каре 7.2. Поведенческа генетика.....	234
Каре 7.3. Понятието унаследяемост	237
КЛИНИЧНО ОЦЕНЯВАНЕ НА ИНТЕЛИГЕНТНОСТТА.....	238
Скалите Станфорд–Бине.....	238
Скалите на Уекслър.....	239
WAIS-IV.....	239
WISC-IV.....	243
Кратък доклад по случай: оценка на интелигентността	244
WPPSI-III	245
Клинична употреба на тестовете за интелигентност	245
Случаят на Харолд	246
Някои последни наблюдения и заключения.....	247
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	248
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	248
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	250
8. ОЦЕНЯВАНЕ НА ЛИЧНОСТТА	251
ОБЕКТИВНИ ТЕСТОВЕ.....	252
Предимства.....	252

Недостатъци.....	254
Методи за конструиране на обективни тестове	254
ММРІ и ММРІ-2	257
Каре 8.1: Гледната точка на клиничния психолог: г-р Йосеф С. Бен-Порат.....	260
Обобщаваща оценка на ММРІ и ММРІ-2.....	263
Ревизирият личностен въпросник NEO-PI	265
NEO-PI-R: клинична илюстрация.....	268
ПРОЕКТИВНИ ТЕСТОВЕ	268
Природата на проективните тестове	268
Измерване и стандартизация.....	270
Роршах.....	271
Роршах: клинична илюстрация 1	272
Роршах: клинична илюстрация 2	273
Тематично-аперцептивен тест	275
ТАТ: клинична илюстрация	276
Техники, използващи довършването на изречения.....	278
ИЛЮЗОРНА КОРЕЛАЦИЯ	278
Тест с довършване на изречения.....	279
ИНКРЕМЕНТАЛНА ВАЛИДНОСТ И ПОЛЕЗНОСТ	280
УПОТРЕБА И ЗЛОУПОТРЕБА С ТЕСТИРАНЕТО	280
Каре 8.2. Гледната точка на докторанта: Даниел Л. Бъчип	282
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	285
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	286
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС	287
9. ПОВЕДЕНЧЕСКО ОЦЕНЯВАНЕ	289
ПОВЕДЕНЧЕСКАТА ТРАДИЦИЯ	290
Извадка срещу признак.....	290
Функционален анализ.....	290
Поведенческото оценяване като непрекъснат процес.....	291
ПОВЕДЕНЧЕСКИ ИНТЕРВЮТА	293
Каре 9.1. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Стивън Н. Хейнс	294
МЕТОДИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ	296
Натуралистично наблюдение	296
Примери на натуралистично наблюдение.....	297
Контролирано наблюдение	299
Техники за контролирано изпълнение.....	300
Себенаблюдаване	302
Променливи, влияещи върху надеждността на наблюденията.....	304
Променливи, влияещи върху валидността на наблюденията.....	304
Предложения за подобряване на надеждността и валидността на наблюденията.....	306
Съвременни тенденции в събирането на данни.....	307
МЕТОДИ НА РОЛЕВИТЕ ИГРИ	308
ВЪПРОСНИЦИ И СПИСЪЦИ ЗА ПРОВЕРКА	309

КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКО ОЦЕНЯВАНЕ	310
Каре 9.2. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Карън Д. Рудолф	311
СИЛНИ СТРАНИ И СЛАБОСТИ НА ПОВЕДЕНЧЕСКОТО ОЦЕНЯВАНЕ.....	313
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	314
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	315
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	316
10. КЛИНИЧНА ПРЕЦЕНКА	317
ПРОЦЕС И ТОЧНОСТ	318
Интерпретация	318
Теория и интерпретация	318
Количествени срещу субективни подходи	319
Аргументацията за статистическия подход	321
Каре 10.1. Фокус върху клиничните приложения:	
предполагаеми характеристики на възрастните геца на алкохолици (ВДА)	322
Аргументацията за клиничния подход	323
Сравняване на клиничния и статистическия подход	324
Каре 10.2. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Хауард Н. Гарб	329
Закljučения.....	330
Каре 10.3. Фокус върху професионалните въпроси: как психиатрите вземат клинични решения?.....	331
ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРЕЦЕНКАТА И ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА	332
Преработка на информацията.....	332
Синдром на свръхинтерпретацията.....	333
Валидиране и архиви.....	333
Мъгляви доклади, понятия и критерии.....	333
Ефектите на прогнозите	333
Прогнозиране в неизвестни ситуации	333
Грешни прогностични принципи	334
Влиянието на стереотипните убеждения.....	334
„Защо не присъствам на конференции за обсъждане на клинични случаи“	334
КОМУНИКАЦИЯ: КЛИНИЧНИЯТ ДОКЛАД.....	335
Източникът, който насочва клиента.....	336
Помощни средства за комуникацията.....	336
Илюстрация на клиничен доклад	338
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	341
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	342
Част III	
Клинични интервенции / 343	
11. ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ИНТЕРВЕНЦИИ.....	345
Дефиниране на „интервенция“	346

ПОМАГА ЛИ ПСИХОТЕРАПИЯТА?.....	346
Каре 11.1. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Мартин Е. П. Селигман.....	348
ОСНОВАНА НА ДОКАЗАТЕЛСТВА ПСИХОТЕРАПИЯ И ОСНОВАНА НА ДОКАЗАТЕЛСТВА ПРАКТИКА.....	349
ХАРАКТЕРИСТИКИ, КОИТО СА ОБЩИ ЗА РЕДИЦА ТЕРАПИИ.....	351
Каре 11.2. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Даян Л. Чамблес.....	352
ПРИРОДА НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ТЕРАПЕВТИЧНИ ПРОМЕНЛИВИ.....	355
Пациентът или клиентът.....	355
Каре 11.3. Фокус върху професионални въпроси: културна компетентност.....	358
Терапевтът.....	359
ХОД НА КЛИНИЧНАТА ИНТЕРВЕНЦИЯ.....	363
Първоначален контакт.....	363
Оценяване.....	364
Цели на терапията.....	364
Прилагане на терапията.....	365
Прекратяване, оценка и проследяване.....	365
Каре 11.4. Фокус върху клиничните приложения: информацията, която пациентите имат право да знаят.....	366
ЕТАПИ НА ПРОМЯНАТА.....	367
ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ПСИХОТЕРАПИЯТА.....	368
Каре 11.5. Фокус върху професионалните въпроси: бомбата на Айзенк.....	368
Проблеми в изследванията на психотерапията.....	369
Сравнителни изследвания.....	370
Изследвания на процеса.....	372
Съвременни тенденции.....	372
НЯКОИ ОБЩИ ЗАКЛЮЧЕНИЯ.....	374
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА.....	375
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ.....	376
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	377

12. ПСИХОТЕРАПИЯ:

ПСИХОДИНАМИЧНА ПЕРСПЕКТИВА.....	379
ПСИХОАНАЛИЗАТА: НАЧАЛОТО.....	380
Ана О.....	380
Каре 12.1. Фокус върху професионалните въпроси: кратка биография на Зигмунд Фройд.....	381
Фройдисткото гледище: кратък обзор.....	382
От теорията към практиката.....	385
Ролята на инсайта.....	385
ТЕХНИКИ НА ПСИХОДИНАМИЧНАТА ПСИХОТЕРАПИЯ.....	386
Свободни асоциации.....	386
Анализ на сънищата.....	387
Психопатология на всекидневието.....	387
Каре 12.2. Фокус върху професионалните въпроси: самоанализата на Фройд.....	388
Съпротива.....	388
Клинична илюстрация на съпротива.....	389
Пренос.....	390

Интерпретация	390
Изследване на клиничен случай на интерпретация	391
ПСИХОАНАЛИТИЧНИ АЛТЕРНАТИВИ	392
Его-анализа	392
Други терапии	393
Съвременна психодинамична психотерапия	393
Каре 12.3. Фокус върху клиничните приложения: характеристики на междуличностната психотерапия	394
ОБОВЩЕНА ОЦЕНКА НА ПСИХОДИНАМИЧНАТА ПСИХОТЕРАПИЯ	395
Действа ли психодинамичната психотерапия?	395
Каре 12.4. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Кенет Н. Леви	396
Интерпретация и инсайт	398
Лечебни фактори	399
Липсата на акцент върху поведението	400
Каре 12.5. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Ал Хагиби	400
Икономика на психотерапията	402
Каре 12.6. Гледната точка на докторанта: Джоузеф Е. Биъни	403
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	404
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	405
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС	406

13. ПСИХОТЕРАПИЯ:

ФЕНОМЕНОЛОГИЧНА И ХУМАНИСТИЧНО-ЕКЗИСТЕНЦИАЛНА ПЕРСПЕКТИВА	407
КЛИЕНТ-ЦЕНТРИРАНА ТЕРАПИЯ	408
Произход	408
Феноменологичният свят	408
Каре 13.1. Фокус върху професионалните въпроси: кратка биография на Карл Роджърс	409
Теоретични принципи	410
Основни характеристики	411
Терапевтичният процес	412
Диагноза	413
Клинична илюстрация на клиент-центрирана терапия	414
Други приложения	415
Някои заключителни бележки	415
ХУМАНИСТИЧНО-ЕКЗИСТЕНЦИАЛНОТО ДВИЖЕНИЕ	418
Хуманизъм	418
Каре 13.2. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Лесли С. Грийнбърг	419
Екзистенциална терапия	420
Логотерапия	421
Гещалттерапия	422
ЕМОЦИОНАЛНО ФОКУСИРАНА ТЕРАПИЯ	425
Каре 13.3. Фокус върху клиничните приложения: характеристики на емоционално фокусираната терапия	426
ОБОВЩАВАЩА ОЦЕНКА НА ФЕНОМЕНОЛОГИЧНИТЕ И ХУМАНИСТИЧНО-ЕКЗИСТЕНЦИАЛНИТЕ ТЕРАПИИ	426
Силни страни	426
Ограничения	427

Каре 13.4. Гледната точка на докторанта: магистър Каталина Волгарски Менесес	429
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	432
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	432
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	433

14. ПСИХОТЕРАПИЯ:

ПОВЕДЕНЧЕСКИ И КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПЕРСПЕКТИВИ	435
ПРОИЗХОД НА ПОВЕДЕНЧЕСКИЯ ПОДХОД.....	436
Дефиниция.....	436
Кратка история	436
ТРАДИЦИОННИ ТЕХНИКИ НА ПОВЕДЕНЧЕСКАТА ТЕРАПИЯ	438
Взаимоотношението	438
Широк спектър от интервенции	438
Системна десенситизация.....	439
Каре 14.1. Гледната точка на психолога: г-р Джудит С. Бек.....	440
Терапия чрез съприкосновение	444
Каре 14.2. Фокус върху клиничните приложения: обосновка на терапията чрез съприкосновение, представена на клиент с паническо разстройство	445
Каре 14.3. Фокус върху оп клиничните приложения: поведенческа терапия за обсесивно-компулсивно разстройство: съприкосновение плюс предотвратяване на реакцията.....	446
Поведенческо репетиране	447
Управление на условните връзки.....	448
Терапия чрез отвращение	449
КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКА ТЕРАПИЯ	451
История	451
Каре 14.4. Гледната точка на докторанта: магистър Джон Гери	453
Моделиране	454
Рационално реструктуриране	455
Каре 14.5. Фокус върху клиничните приложения: често срещани „иррационални“ идеи	456
Тренинг за ваксиниране срещу стреса	457
Когнитивна терапия на Бек.....	457
Каре 14.6. Фокус върху клиничните приложения: характеристики на когнитивната терапия при депресия.....	458
Диалектическа поведенческа терапия.....	459
ОЦЕНКА НА ПОВЕДЕНЧЕСКАТА ТЕРАПИЯ	459
Силни страни.....	459
Каре 14.7. Фокус върху клиничните приложения: откъси от сесии на диалектическа поведенческа терапия (ДПТ).....	461
Каре 14.8. Гледната точка на психолога: г-р Ронда Осуалт Райц.....	463
Ограничения.....	464
Бъдещето	466
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	466
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	467
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	468

15. ГРУПОВА ТЕРАПИЯ, СЕМЕЙНА ТЕРАПИЯ И БРАЧНА ТЕРАПИЯ.....	469
ГРУПОВА ТЕРАПИЯ	470
Историческа перспектива.....	470
Подходи към груповата терапия.....	470
Клинична илюстрация на психоаналитична груповая терапия	471
Структуриране.....	475
Каре 15.1. Фокус върху клиничните приложения:	
Времевоефективна груповая психотерапия за пациенти с личностови разстройства.....	476
Лечебни фактори.....	476
Действа ли груповата терапия?.....	477
Бъдещето на груповата терапия	477
СЕМЕЙНА ТЕРАПИЯ	478
Развитието на семейната терапия	478
Концепцията за общуването.....	479
Форми и методи.....	479
Каре 15.2. Гледната точка на клиничния психолог:	
g-р Грета Франсис, Американски борг по професионална психология.....	480
Съвместна семейна терапия.....	483
Клинична илюстрация на съвместна семейна терапия.....	484
Други видове семейна терапия	485
Каре 15.3. Гледната точка на докторанта: магистър Дейвид Уагнър	486
Кога да се провежда семейна терапия?.....	488
Брачна терапия.....	489
Каре 15.4. Фокус върху клиничните приложения:	
геветте стъпки на емоционално фокусираната брачна терапия (ЕФБТ).....	490
Действат ли семейната и брачната терапия?	491
ОБОВОЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	493
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	493
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	495

ЧАСТ IV

СПЕЦИАЛНОСТИ В КЛИНИЧНАТА ПСИХОЛОГИЯ / 497

16. ОБЩНОСТНА ПСИХОЛОГИЯ.....	499
ПЕРСПЕКТИВИ И ИСТОРИЯ	500
Перспективата на общностната психология.....	501
Хронология и катализиращи събития	501
КЛЮЧОВИ ПОНЯТИЯ	504
Екологични нива на анализ.....	504
Концепцията за психичното здраве на общността.....	505
Концепцията за превенцията	506
Каре 16.1. Гледната точка на клиничния психолог: g-р Кристин Хоули.....	508
Каре 16.2. Фокус върху клиничните приложения: прегучилищната програма „Хайскоуп Перу“	510

Каре 16.3. Фокус върху клиничните приложения: програмата JOBS	511
Каре 16.4. Фокус върху клиничните приложения: програми за първична превенция за психичното здраве на деца и юноши	512
Овластяване	512
Многообразие	512
Каре 16.5. Гледната точка на докторанта: магистър Шон К. Т. Джоунс	514
Концепции за социална интервенция	516
МЕТОДИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ И ПРОМЯНА.....	516
Консултация.....	516
Общностни алтернативи на хоспитализацията	518
Интервенция в ранно детство	518
Самопомощ	519
Парапрофесионалисти.....	520
ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ КОМЕНТАРИ.....	520
Въпроси за ефективността.....	520
Ценности, власт и граждански права.....	521
Обучение на общностните психолози	522
Бъдещето на превенцията.....	522
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	523
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	524
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	525
17. ЗДРАВНА ПСИХОЛОГИЯ И ПОВЕДЕНЧЕСКА МЕДИЦИНА	527
ИСТОРИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ	528
Дефиниции	528
История	529
Свързване на стреса, начина на живот и поведението, личността, социалната подкрепа и здравето	530
Каре 17.1. Фокус върху клиничните приложения: стрес и всекидневие: кои са най-често срещаните стресори за студентите в бакалавърска степен на обучение?.....	533
Диапазон на приложенията.....	536
МЕТОДИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ	536
Респондентни методи.....	537
Каре 17.2. Фокус върху професионалните въпроси: ролята на здравната психология: ХИВ и синдром на придобитата имунна недостатъчност (СПИН)	537
Оператни методи.....	538
Когнитивно-поведенчески методи.....	538
Биологична обратна връзка.....	539
ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ЗДРАВНИ ПРОБЛЕМИ.....	541
Тютюнопушене.....	541
Злоупотреба с алкохол и алкохолна зависимост.....	542
Каре 17.3. Фокус върху професионалните въпроси: етнически произход и изход от раково заболяване.....	543
Затлъстяване.....	544
ДРУГИ ПРИЛОЖЕНИЯ.....	545
Справяне с медицински процедури	545
Следване на лечебния режим.....	546

БЪДЕЩИ ПОСОКИ	548
Тенденции в здравните грижи.....	548
Въпроси на обучението	548
Други предизвикателства.....	549
Каре 17.4. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Бет Е. Майеровиц	550
ОБОВОЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	552
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	552
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	554
18. НЕВРОПСИХОЛОГИЯ	555
Перспективи и история	556
Дефиниции	556
Роли на невропсихолозите.....	556
История на невропсихологията.....	557
Каре 18.1. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Брик Джонстън	558
Мозъкът: СТРУКТУРА, ФУНКЦИИ И НАРУШЕНИЯ.....	560
Структура и функции.....	560
Предшественици или причини за мозъчното увреждане.....	561
Последствия и симптоми на неврологичното увреждане.....	562
Взаимоотношения мозък–поведение	563
Каре 18.2. Фокус върху клиничните приложения: личностни промени след мозъчно нараняване: клиничен пример	564
МЕТОДИ ЗА НЕВРОПСИХОЛОГИЧЕСКО ОЦЕНЯВАНЕ.....	565
Основни подходи	565
Интерпретация на резултати от невропсихологически тестове.....	565
Невродиагностични процедури	566
Тестиране на областите на когнитивното функциониране	566
Тестови батерии.....	569
Каре 18.3. Фокус върху клиничните приложения: кратък невропсихологически доклад, базиран на резултати от Холстед-Рейтън и друга информация	570
Променливи, които влияят върху представянето на невропсихологически тестове.....	571
ИНТЕРВЕНЦИЯ И РЕХАБИЛИТАЦИЯ.....	571
Каре 18.4. Гледната точка на докторанта: Ангрю Вегжин.....	572
Каре 18.5. Фокус върху професионалните въпроси: межкултурна невропсихология	574
ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	575
Обучение.....	575
Бъдещето	575
Каре 18.6. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Пола Зуфонт	576
ОБОВОЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	578
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	579
УЕБСАЙТОВЕ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ ИНТЕРЕС	580
19. ЮРИДИЧЕСКА ПСИХОЛОГИЯ.....	581
Перспективи и история	582

Дефиниции	582
История	582
Каре 19.1. Фокус върху професионалните въпроси: Мюнстерберг на съд	583
Професионални въпроси	584
Някои основни дейности на юридическите психолози	585
Вещо лице/експерт.....	585
Наказателни дела	587
Каре 19.2. Гледната точка на клиничния психолог:	
Дейвид Дематео, доктор по право и доктор по философия (психология)	588
Граждански дела	590
Права на пациентите.....	592
Прогнозиране на опасност.....	593
Каре 19.3. Фокус върху клиничните приложения: правни спорове – принудително медукиране	594
Психотерапия.....	595
Консултиране.....	595
Каре 19.4. Гледната точка на клиничния психолог: г-р Марина Толу-Шамс	597
Изследвания и юридическа психология	599
Каре 19.5. Гледната точка на докторанта: Лизи Фостър	601
ОБОВЩЕНИЕ НА ГЛАВАТА	603
КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ	603
УЕБСАЙТОВЕ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ИНТЕРЕС.....	604
ПРИЛОЖЕНИЕ За начинаещите в кандидатстването	
 в докторантски програми по клинична психология	605
ЛИТЕРАТУРА	635
АВТОРСТВО НА СНИМКИТЕ	667
ПОКАЗАЛЕЦ	669



ЗА АВТОРИТЕ



Д-Р ТИМОТИ ТРЪЛ е професор по психология в Университета на Мисури – Колумбия. Той обича да преподава различни курсове по клинична психология, особено аномална психология и клинична психология, и да ръководи докторанти в техните изследвания, оценяване и клинична работа. Тим е завършил докторска степен по клинична психология в Университета на Кентъки. Съавтор е на *Structured Interview for the Five-Factor Model of Personality (SIFFM)* („Структурирано интервю за петфакторния модел на личността“), което оценява както адаптивните, така и дезадаптивните личностни характеристики. Публикува много от изследванията си в списанията „Джърнъл ъф Абнормал Сайкологџи“, „Сайкологџикал Асесмънт“ и „Джърнъл ъф Пърсъналити Дизордърс“. Подкрепяни финансово от Националния институт по здравето, Националния институт по злоупотреба с алкохол и алкохолизъм и от Фондацията за изследване на граничното личностово разстройство, неговите изследователски проекти включват

оценяване на етиологичните модели на граничното личностово разстройство, изучаване на взаимоотношенията между личностовите разстройства и тези със злоупотреба с психоактивни вещества, оценяване на генетичните влияния и въздействието на средата върху личността и психопатологията и използване на амбулаторното оценяване в клиничната психология. Освен че работи в университета, Тим е член на научната колегия на Изследователския център за алкохолизъм на Средния Запад (MARC) и е практикуващ клиничен психолог. Печелил е редица награди, някои от които са „Изключителен възпитаник“ на Университета на Кентъки; наградата за менторство на докторанти на Университета на Мисури; наградата „Робърт С. Даниелс“ за преподавателска дейност на нехабилитирани преподаватели, а наскоро – наградата за „Преподавател на постбакалавърско ниво“ на Университета на Мисури, както и наградата „Професор на годината“ на Националното почетно общество по психология на САЩ. Тим е член на Американската психологическа асоциация и на Асоциацията за психологическа наука.



Д-Р Мичъл Дж. Принстайн е професор и директор на програмата по клинична психология в Университета на Северна Каролина в Чапъл Хил. Получава докторската си степен по клинична психология в Университета на Маями и завършва клиничната си практика и постдокторско обучение в Обучителния консорциум по клинична психология на университета „Браун“. Изследванията на Мич са посветени на междуличностните модели на интернализирането на симптоми и носещи риск за здравето поведението сред юношите със специален фокус върху уникалната роля на взаимоотношенията с връстниците в развитийната психопатология на депресията и самонараняването. Той е главният изследовател в няколко минали и действащи проекти, финансирани от Националния институт за психично здраве, Националния институт за детско и човешко развитие и няколко частни фондации. Редактор е на списанието „Джърнъл ъф Клиникал Чайлд енд Адолесънт Сайколожжи“ и е член на редколегията на ня-

колко списания, посветени на развитийната психопатология. Мич има няколко национални и университетски награди, които признават приносите му в изследванията (наградата на Обществото по клинична психология към Американската психологическа асоциация за ранна кариера, наградата на Колумбийския университет за изследване на суицидността), почетен член е на Обществото по клинична детска и юношеска психология към АПА и на Обществото по клинична психология), в преподавателската му работа (Наградата на Университета на Северна Каролина в Чапъл Хил за преподавател в бакалавърската степен; „Професор на годината“ на Националното почетно общество по психология на САЩ), в професионалното развитие на студентите в докторската степен (наградата „Реймънд Д. Фаулър“ на Американската психологическа асоциация) и в развитието на студенти в бакалавърска степен (Наградата на Клуба по психология за ментор в изследванията).